

שיחות הרב צבי יהודה זצ"ל לפרשת השבוע סידרה ב'

פרשת ויגש

תורה ועבודת ד' 75, 76

4

מן המקור הפנים-פנימי של אורייתא המונחת בארון, מתוך השפע של "ושכנתי בתוכם" — יש המשך של שפע הכלכלה והתרבות אל כל ישראל⁷⁶. התורה היא המקור של עבודת האדם. התפילה נמשכת מתוך תורה. האדם פונה לאלוהים, אבל יש לזכור ש"מסיר אזנו משמע תורה — גם תפלתו תועבה"⁷⁷. התורה היא פניית האלוהים אל האדם, ותפילה — פניית האדם אל האלוהים. מתוך העובדה שהאלוהים פונה אל האדם על-ידי אורייתא — אורייתא זה קודשא-בריך-הוא⁷⁸ — נמשכת לאדם זכות לפנות אל האלוהים בעבודתו, עבודה במעשים, ועבודה בלב — זו תפילה⁷⁹. מתוך המקור של "ארון העדת"⁸⁰, יש מקום למצוות הקרבנות. העבודה אינה מתחילה מן האדם אלא מתורה מן השמים. קיימות נוסחאות מסולפות על פיהן "אדם מבקש אלוהים" ו"אדם יוצר לו אלוהים". אך באמת, האלוהים הוא היוצר את האדם ופונה אל האדם, ואשרי האדם היודע זאת ומתוך-כך פונה אל אלוהים ודבק בו. "אתם הדבקים בדי אלהיכם"⁸¹.

שבטיריה

5

על-כן במקדש נמצאים אנשי מקדש העוסקים בעבודה. בחלק השני של ספר שמות מבוואר כל הסדר האלוהי השלם של בית-המקדש. בית זה, לא ריק הוא, לכן בהתחלת ספר ויקרא מופיעות הלכות של מה שיש לעשות בבית, כלשון הרמב"ם: "הלכות כלי המקדש והעובדים בו". ולעובדים אלה ישנם בגדים מיוחדים, אוניפורם מיוחד, מדים מיוחדים. בין האנשים האלה המתמסרים לעבודה נמצא הכהן-הגדול הכולל כל קדושת ישראל בתוכו. לכן נאמר עליו: "ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבאו אל הקדש לזכרן לפני ד' תמיד"⁸². כל שבטי ישראל רשומים על לבו⁸³, ששה כנגד ששה, המספר ששה מבטא את הממשות הקוסמולוגית⁸⁴ — אנו מהווים את התגלות הקדושה

אלוהית השלמה. לכל שבט — ערך מיוחד: ליששכר — תורה⁸⁵, לדן — גבורה⁸⁶ וכו'. וכל הכוחות ביחד קובעים את הערך השלם של בית ישראל.

תורה ומלכות

6

ענין זה מתברר בפרשה של היום. יעקב אבינו הוכרח לרדת מצרימה, אבל לפני כן: "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להודת לפניו"⁸⁷. הביטוי "להודת" מובנו לכאורה תורה, ואמנם חז"ל מפרשים "להודת לפניו" — לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה, כפי שמביא רש"י⁸⁸. יהודה נשלח על-ידי יעקב אבינו למצרים כדי לסדר את כל העניינים יחד עם יוסף המולך במצרים, כפי שרש"י בעצמו אומר בפירושו הראשון: "לפנות לו מקום ולהורות היאך יתיישב בה"⁸⁹. אך קודם-כל יש לסדר מקום שממנו תצא הוראה. כל סידור העניינים עם מלך מצרים צריך להיות על-פי התורה. כבר הזכרנו שמלכות יוסף במצרים היא הכנה למלכות ישראל, ואמנם כל סדר המלכות בישראל צריך להימשך מסדר התורה. שמואל הנביא הוא הממליך את שאול ואחר-כך את דוד. כל ערך המלכות נמשך

מן התורה. לא המלכות עושה את התורה, לא הממשלה מסדרת את עניני הרבנות ובתי-הדין. אדרבה, התורה היא שעושה את המלכות⁹⁰. וכך אף יוסף, שהכין פגישתו עם אביו, פתח בעניני לימוד שעמדו בהם כשנפרדו: "סימן מסר להם כמה היה עוסק כשפירש ממנו: בפרשת עגלה ערופה, זהו שנאמר: וירא את העגלות אשר שלח יוסף"⁹¹, ולא נאמר: אשר שלח פרעה⁹². נפגשו מתוך תורה, ומתוך תורה מתגלה כוחנו הצבאי.

נחלות השבטים⁷⁵

1

שם שקיימת הסתעפות בתוך כללות האומה, כך היא קיימת בתוך ארץ-ישראל. נחנו עם, וכל עם יש לו ארץ. "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ"⁷⁶. חלקי ארץ השונים מתאימים לחלקי העם השונים⁷⁷. כל הנחלות יחד — נחלת בולון, נחלת יששכר וכו' — הן גוונים שונים של "אירא דארץ ישראל"⁷⁸ מהווים כולם ביחד ענין אחד שלם. ועם זה יש הבחנה בין החלקים השונים של ארץ, שמתאימים לחלקים השונים של העם.

ירושלים ובית-המקדש⁷⁵

9

אחדות כל החלקים השונים מתגלה בירושלים "עיר שחברה לה יחדו"⁷⁹ שעושה את כל ישראל חברים⁸⁰. הם ממויינים ומחולקים, ונעשים כולם חברים

ירושלים שהיא לב האומה⁸¹. לבית-המקדש שני תפקידים כפי שמגדיר רמב"ם: "מצות עשה לעשות בית לד' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, חוגגין אליו שלש פעמים בשנה, שנאמר: ועשו לי מקדש"⁸². א. הוא מקום גישת ישראל ורכונן-של-עולם. ב. הוא מקום העבודה⁸³. נבאר את הדברים יתר הרחבה: א. הוא מקום השראת השכינה, כמו שנאמר: "ושכנתי בתוכם"⁸⁴. לב בית-המקדש נמצא הארון, ונתת אל הארץ את העדת אשר אתן אליך"⁸⁵. לחת העדת⁸⁶. התורה היא נשמת בית-המקדש. יש כאן סדר אלוהי צודק נפלא. בצד הארון היו שני דברים יסודיים לקיום האומה כולה: שולחן בצפון 'מנורה בדרום. "הרוצה שיחכים, ידרים"⁸⁷. מן המנורה נמשך שפע של חכמה אמיתית, קדושה ודעת. מלבד לחמה של תורה, יש גם צורך בלחם ממשי. "וישעשיר, יצפין"⁸⁸ — מן השולחן נמשך הקיום החומרי הכלכלי⁸⁹.

במקום המרכזי הזה שבירושלים, יש אחיזה לכל חלקי הארץ. ירושלים היא כולה מקדש, כפי שקובע הרמב"ם בכמה מקומות בפירושו למשנה, לגבי ההבחנה בין המקדש והמדינה⁹⁰. כל מה שמחוץ לירושלים נקרא מדינה, וירושלים כולה נקראת מקדש. ענין ירושלים כולה הוא קדושה, היא עיר הקודש, היא מרכזיות ופנימיות קדושת ארץ-ישראל. יש הלכה הקובעת שאין נופלים אפים אלא במקום שיש בו ספר תורה⁹¹, אמנם בירושלים נהגו ליפול אפים אף ללא ספר תורה⁹². ירושלים היא כולה ספר תורה.

תורה וצבא¹⁰

3

יש צורך באנשי צבא ונשק ולא פחות מזה יש להרכות באנשי תורה ואמונה, על יסוד הסכם וסידור יפה בין הצבא והישיבה, מתוך הבנה שבגיל צעיר יש צורך להגדיל תורה ולהאדירה. כשם שאנו נאמנים למדינה ולצבא, כך אנשי הצבא מעריכים את תורתנו ואמונתנו. אין לנו שום פטור מן הצבא, אלא שתי המצוות חלות עלינו גם יחד: להתגדל בתורה ולשרת בצבא כדי להציל מיד צר. אבל לפי מצבנו, יש מקום לדחיה של מספר שנים, כדי שנוכל לשבת ללמוד ו"לחטוף" תורה עד כמה שאפשר כדי להתגדל בה. ה"גדולים" שיושבים היום בצבא (לעומת ה"קטנים" שתמיד מקטרגים כמו בכל דבר) הבינו זאת היטב, שהתגדלות בתורה היא גם הכנה לצבא ולתפקידים אשר יוטלו עליהם שם¹³⁸.

אין לשכוח שלגוף הישראלי יש נשמה, והיא התורה, ושניהם מהווים גילויים שונים של אותה חיוניות אלוהית. קודשא-בריך-הוא ישראל ואורייתא חד⁹³.

להפטרה

"והיו לאחד"

הפרקים האחרונים של יחזקאל כוללים הדרכות עובדתיות ממשיות של הגאולה, סדרי מלחמות, שיבת ציון ותכנית בנין הבית השלישי, עד השכלול השלם והגמור. בהפטרנו, ד' מצווה את יחזקאל הנביא לקחת שני עצים מיוחדים², — לא עץ אחד הכולל את כל ישראל, אלא בהדרגה עץ יהודה לחוד ועץ אפרים לחוד, ורק אחר-כך "קרב אתם אחד אל אחד לך לעץ אחד, והיו לאחדים בידך"³. יש באומה כשרונות וכוחות שנראים מנוגדים זה לזה, כגון קודש וחול, אמונה וכפירה — "והיו לאחדים בידך". כיד תלמיד-יחכמים וגדולי רוח ואמונה, כל הצדדים שבסדרי ימינו צריכים לצמוח ולהתגלות כאחד.